OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Oikeusministeriö
Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
EaT Joni Korpinen

2.5.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

E-KIRJE EDUSKUNNALLE komission ehdotuksesta asetuksen 2018/1727/EU muuttamisesta koskien Eurojustin toimesta tapahtuvaa todisteiden keräämistä, säilyttämistä ja analysoimista liittyen joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiin; E 54/2022 vp)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavan:

Tausta

Haagissa sijaitsevan Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (jäljempänä *Eurojust*) tehtävänä on tukea kansallisten viranomaisten välistä oikeudellista koordinointia ja yhteistyötä, jolla torjutaan terrorismia ja vakavaa, useampaa kuin yhtä EU:n jäsenvaltiota koskevaa järjestäytynyttä rikollisuutta. Eurojustin toimivalta kattaa myös joukkotuhonnan, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset (jäljempänä *vakavat kansainväliset rikokset*).

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä *SEUT*) 85 artiklan mukaan Eurojustin tehtävänä on tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten välistä koordinointia ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia.

Venäjä aloitti 24.2.2022 sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainaa vastaan. Perusteltua on epäillä, että Ukrainassa on tehty ja tehdään vakavia kansainvälisiä rikoksia. Kansainvälisen rikostuomioistuimen syyttäjä ilmoitti 2.3.2022 aloittaneensa tutkinnan Ukrainan tilanteeseen liittyen. Useiden jäsenvaltioiden

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

ja Ukrainan syyttäjäviranomaiset ovat myös aloittaneet menettelyjä Ukrainassa epäillyksi tehtyjen vakavien kansainvälisten rikoksien tutkimiseksi. Eurojust tukee ja koordinoi näitä tutkintoja.

Euroopan unionin komissio antoi 25.4.2022 asetusehdotuksen Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1727 (jäljempänä *Eurojust-asetus*) muuttamisesta koskien Eurojustin toimesta tapahtuvaa sellaisten todisteiden keräämistä, säilyttämistä ja analysoimista, jotka liittyvät joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiin (KOM(2022) 187 lopullinen).

Asetusehdotuksen käsitteleminen kiireellisesti

Saatavilla olevien tietojen mukaan ehdotus on tarkoitus käsitellä erityisen kiireellisesti, jonka vuoksi nyt käsiteltävän E-kirjeen lisäksi toimitetaan myöhemmin eduskunnalle valtioneuvoston U-kirjelmä.

Perjantaina 29.4.2022 ehdotusta käsiteltiin ensimmäisen kerran EU:n neuvoston rikosasiayhteistyöryhmän (Copen) kokouksessa. Tämänhetkisten tietojen mukaan seuraava työryhmäkokous on jo tiistaina 3.5.2022, ja puheenjohtajavaltio Ranskan tavoitteena on saattaa ehdotus hyväksyttäväksi pysyvien edustajien komiteassa (Coreper) jo keskiviikkona 4.5.2022.

Komission asetusehdotus

Ehdotuksen tavoitteena on parantaa Eurojustin toimintamahdollisuuksia vakaviin kansainvälisiin rikoksiin liittyvien todisteiden keräämiseksi, säilyttämiseksi ja analysoimiseksi, jotta todisteita (tietoja sekä fyysisiä ja sähköisiä todisteita) voitaisiin käyttää sekä kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevissa rikosmenettelyissä että Kansainvälisen rikostuomioistuimen syytetoimissa tai muussa asiaan liittyen perustetussa tuomioistuimessa tai mekanismissa. Ehdotuksella ei kuitenkaan asetettaisi kansallisille viranomaisille uusia velvollisuuksia tietojen ja todisteiden jakamiseksi.

Ehdotus koostuu muutamasta kohdennetusta muutosehdotuksesta Eurojust-asetukseen. Ensinnäkin ehdotuksella täydennettäisiin Eurojustin operatiivisia tehtäviä koskevaa Eurojust-asetuksen 4 artiklaa niin, että sen 1 kohtaan lisättäisiin uusi j alakohta. Uuden j alakohdan mukaan Eurojust voisi tukea jäsenvaltioiden toimia nimenomaisesti vakaviin kansainvälisiin rikoksiin liittyen (joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset sekä niihin liittyvät liitännäisrikokset Eurojust-asetuksen 3 artiklan 4 kohdan mukaisesti) niin, että se voisi kerätä, säilyttää ja analysoida kyseisiin rikoksiin liittyviä todisteita sekä tarpeen mukaan mahdollistaa todisteiden vaihto tai muulla tavoin niiden asettaminen

toimivaltaisten kansallisten tai kansainvälisten oikeusviranomaisten, Kansainvälinen rikostuomioistuin mukaan luettuna, saataville.

Lisäksi ehdotuksella mahdollistettaisiin se, että Eurojust voisi nimenomaisesti kyseisten vakavien kansainvälisten rikosten osalta käsitellä operatiivisia henkilötietoja Eurojustin asianhallintajärjestelmän ulkopuolisessa automaattisessa tiedonhallinta- ja säilytystilassa (*data management and storage facility*), jonka on oltava kyberturvallisuuden korkeimpien standardien mukainen. Automaattisen tiedonhallinta- ja säilytystilan toiminnasta on ehdotuksen mukaan kuultava Euroopan tietosuojavaltuutettua etukäteen.

Lisäksi ehdotuksella muun muassa laajennettaisiin niitä tietoryhmiä, joita Eurojust voisi käsitellä kyseisiin vakaviin kansainvälisiin rikoksiin liittyen. Toisin sanoen Eurojust-asetuksen liitteen II (operatiivisten henkilötietojen käsittelyä koskevassa 27 artiklassa tarkoitetut henkilötietoryhmät) n alakohtaan lisättäisiin video- ja äänitallenteet vakavien kansainvälisten rikosten osalta.

Suomen kannan keskeinen sisältö

Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että tarvittavin toimenpitein tuetaan Ukrainassa tapahtuvien vakavien kansainvälisten rikosten tutkintaa ja kyseisiin rikoksiin syyllistyneiden saattamista oikeudelliseen vastuuseen.

Ehdotettuja muutoksia pidetään lähtökohtaisesti tarpeellisina, sillä niiden avulla parannettaisiin Eurojustin toimintamahdollisuuksia tukea jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia ja muita kansainvälisiä toimijoita, kuten Kansainvälistä rikostuomioistuinta, todistusaineiston keräämiseksi, säilyttämiseksi ja analysoimiseksi vakaviin kansainvälisiin rikoksiin liittyen. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetut muutokset tulee toteuttaa Eurojustia koskevan perussopimusmääräyksen (SEUT 85 artikla) mukaisesti. Tarpeellisena pidetään myös, että mahdollisuuksien mukaan ja tarpeellisilta osin otettaisiin huomioon yhteistyömahdollisuudet Europolin kanssa.

Tärkeänä pidetään myös sitä, että ehdotuksen mukaisesti tietojenkäsittelyn osalta varmistettaisiin korkeatasoinen tietoturvallisuus ja tietosuoja Eurojust-asetuksen tietojenkäsittelyä koskevien säännösten mukaisesti, ottaen huomioon erityiset vaatimukset arkaluonteisten henkilötietojen käsittelylle.